

Gabriela Nisipeanu

Lansare de carte la Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca

Sebastian Stanca, *Contribuția preoțimii române din Ardeal la Războiul pentru Întregirea Neamului*, ediție, studiu introductiv, note și indici de Mihai-Octavian Groza, Mircea-Gheorghe Abrudan, Cluj-Napoca/Deva, Editura Argonaut/Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015

Gabriela NISIPEANU

O nouă ediție al lucrării semnate de preotul cărturar Sebastian Stanca, *Contribuția preoțimii române din Ardeal la Războiul pentru Întregirea Neamului*, publicată pentru prima dată anul 1925, a apărut în anul 2015, la Editura Argonaut și Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, prin contribuție extraordinară a colegilor Mihai-Octavian Groza și Mircea-Gheorghe Abrudan, cu sprijinul Episcopiei Devei și Hunedoarei. Evenimentul de lansare a loc la Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, în Aula Regele Ferdinand, în de 4 martie 2016. La acest eveniment au

în

avut

data

participat domnul prorector al Universității „Babeş-Bolyai”, profesor universitar doctor Ioan Bolovan, domnul profesor universitar doctor Ioan Chirilă și domnul conferențiar universitar doctor Valentin Orga. Înainte de a merge mai departe, se cuvin câteva precizări cu privire la autor, carte și editori.

Sebastian Stanca, s-a născut la 17 octombrie 1878, la Petroșani fiind fiul preotului Avram Stanca. A studiat la Gimnaziul Evanghelic din Sebeș și apoi la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. În perioada 1898-1901 a urmat cursurile Seminarului Teologic Andreian din Sibiu, iar la finalizarea studiilor teologice s-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie din cadrul Universității din Budapesta, sub egida căreia va obține doctoratul pentru o lucrare dedicată lui Timotei Cipariu. În această perioadă se definește ca și personalitate, activând ca literat, gazetar (*Poporul Român*, *Luceafărul*). În anul 1907 se întoarce în Transilvania și după ce se căsătorește cu Maria Muntean (nepoata criticului Titu Maiorescu) acesta este hirotonit și primește parohia Vulcan, unde activează până în anul 1911, când este mutat la Sebeș. În anul 1910 se înscrie la cursurile Facultății de Istorie, Filosofie și Limbi din cadrul Universității „Franz Joseph” din Cluj, studii încununată de obținerea titlului de doctor în istorie. În teza sa de doctorat, coordonată de istoricul Ioan Lupaș, realizează o monografie a vieții și activității episcopului Vasile Moga, prin care a contribuit la reabilitarea imaginii episcopului.

"Lansare de carte la Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca",
Astra Salvensis, III, 6, p. 201-205

Și-a desfășurat, deopotrivă, activitatea în cadrul Despărțământului ASTRA Sebeș și apoi în cel de la Cluj. În timpul Primului Război Mondial acesta a fost internat, alături de alți preoți și intelectuali români, în vestul Ungariei. După război, revine la Sebeș pentru a-și continua activitatea, unde la 1918 îl găsim ca făcând parte din Consiliul Național Român din Sebeșul-Săsesc, pe care l-a și condus o perioadă în luna decembrie, și ca delegat la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia. În 1919 a fost cooptat în comisia ce urma să bună bazele reînființării Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului. S-a mutat cu familia la Cluj, unde a ocupat pe rând funcțiile de asesor consistorial, prototop, președinte al Asociației Clerului „Andrei Șaguna”-secția Cluj, prim-sfetnic al episcopului Nicolae Ivan, deputat în Congresul Național Bisericesc și altele. Pentru activitatea sa a fost răsplătit de către autoritățile române cu Medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică” și „Coroana României” în grad de cavaler. În întreaga perioadă și-a continuat și activitatea literară, colaborând cu mai multe reviste, dar și publicând o serie de lucrări atât beletristice, cât și teologice. Începând cu anul 1940, după cedarea Ardealului de Nord, acesta s-a mutat la Sibiu, unde a și murit în anul 1947.

Lucrarea *Contribuția preoțimii române din Ardeal la Războiul pentru Întregirea Neamului* a fost publicată în anul 1925 și iată, reeditată la 90 de ani prin contribuția istoricilor Mihai-Octavian Groza și Mircea-Gheorghe Abrudan. Cartea, combinație între memorialistică și cercetare istorică, contribuie la un subiect mai puțin cercetat. Urmărește evenimente petrecute în Transilvania sub

administrația maghiară, petrecute imediat după intrarea României în război, de partea Antantei și deci împotriva Puterilor Centrale (din care

Gabriela Nisipeanu

fața parte Imperiul Austro-Ungar). Administrația a intensificat procesul de maghiarizare, identificând în intelectualii români, în special preoți, *trădători* ai imperiului. Într-o primă etapă aceasta adoptă un decret, prin care ministrul de interne cerea ca în toată Transilvania să fie urmărite și supravegheate acțiunile naționaliștilor români. O a doua etapă capătă un caracter represiv deoarece se aprobă arestarea, încarcerarea și deportarea intelectualilor români (preoți, învățători, notari, avocați și ziaristi, etc.). care erau acuzați de părtinire față de Regatul Român. Numărul acestora variază și în cel de-al doilea studiu introductiv, editorii dezbat asupra cifrelor existente. Cartea este structurată în două părți: prima parte este o lucrare memorialistică în care autorul relatează etapele prin care a trecut ca și internat, lipsurile și umilirile la care a fost supus, iar cea de-a doua parte tratează biografiile și experiența preoților internați. Autorul identifică limita cercetării sale prin faptul că la momentul respectiv, nu avea cunoștința de toți preoții și intelectualii care trecuseră prin această experiență. Aici intervine contribuția editorilor, care completează cartea cu patru addenda din care prima este tot a lui Sebastian Stanca și care aprofundează teme, evenimente, idei privind preoții români transilvăneni, internările și întemnițările acestora, ce nu fuseseră cunoscute în anul 1925.

Editorii sunt absolvenți ai Facultății de Istorie și Filosofie, din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca și au urmat sau încă urmează un doctorat în istorie modernă. Mihai-Octavian Groza, președinte al Despărțământului ASTRA „Vasile Moga” Sebeș este apropiat de Sebastian Stanca atât prin organizația pe care o conduce, cât și prin alegerea episcopului Vasile Moga ca și părinte spiritual al organizației. Tânărul istoric și-a dedicat activitatea cercetării istoriei Primului Război Mondial, în special asupra formării și evoluției structurilor de putere românești în toamna și iarna anului 1918. Pe de altă parte, Mircea-Gheorghe Abrudan și-a completat pregătirea academică și printr-un doctorat în teologie. Lucrarea sa de doctorat în istorie a fost dedicată relațiilor dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Evanghelică din Transilvania în intervalul 1848-1918. Contribuția celor doi editori se află, în primul rând, în redescoperirea acestei lucrări și aducerea ei în atenția publicului la 90 de ani după ce a văzut pentru prima dată tiparul. Apoi au completat lucrarea cu peste 900 de note de subsol, au introdus două note introductive, una care lămurește biografia autorului și cea de-a doua pregătește autorul pentru subiectul cărții. În final, cei doi editori completează cercetarea lui Stanca cu altele ulterioare în așa fel încât cititorul să aibă o imagine completă și să găsească toată informația în același loc.

Revenind la evenimentul de lansare, acesta s-a bucurat de un real succes. Toți trei invitații, respectiv domnul profesor Ioan Bolovan, domnul profesor

Ioan Chirilă și domnul profesor Valentin Orga, au apreciat eforturile de a aduce această lucrare de memorialistică în atenția publicului,

"Lansare de carte la Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca",
Astra Salvensis, III, 6, p. 201-205

În contextul comemorării a 100 de ani de la izbucnirea Primului Război Mondial. Domnul Valentin Orga, a subliniat faptul că aceasta este parte dintr-o tendință generală, un efort organizat, vizibil de a publica și republica lucrări, izvoare, documente memorialistice referitoare la Marele Război și în acest context, abordarea memorialistică oferă o axă relativ nouă în România de a pune în perspectivă aceste evenimente. De aici, rezultă o explozie a istoriografiilor naționale referitoare la Marele Război. Domnul Ioan Bolovan a completat că deși această tendință este vizibilă și la noi, performanțele în domeniu sunt departe de a atinge rezultatele obținute la nivel european și internațional, acest lucru datorându-se lipsei de sprijin, mai ales de sprijin financiar. Pe același ton, domnul Ioan Chirilă insistă asupra faptului că sunt puțini cercetători ce activează în acest domeniu și de aceea este responsabilitatea mediului academic să dezvolte o publicistică amplă și ancorată în contemporaneitate. Trecând peste aceste impedimente, cei doi editori, în colaborare cu partenerii lor, au reușit să reediteze cartea la cea mai înaltă calitate și folosind toate rigorile științifice ce se cer unei lucrări academice moderne.

O altă temă de discuție între cei trei invitați, a fost legată de autorul acestei cărți, accentuându-se contribuția acestuia la literatura privind acest subiect, atât de puțin cercetat. Domnul Ioan Chirilă face o descriere interesantă a acestuia: „*Stanca era un om detașat, nu plângăreț și care urmărește să descrie soarta preoțimii*”, în timp ce domnul Ioan Bolovan insistă asupra faptului că nu înțelege neglijarea acestui om cu o cultură și activitate bogată, cunoscut în epoca sa.

Cartea trebuie citită pentru a vedea meșteșugul istoricului care face ediții critice la texte, pentru a conștientiza suferința umană a celor de pe front, a celor ce au fost pe front, dar și a celor din spatele frontului, rămași acasă. Noua ediție a cărții preotului Sebastian Stanca ne oferă șansa să ne întâlnim cu elitele transilvănene de la început de secol XX, oferind o cronică a vieții din epoca respectivă. Oferă mici biografii a unor adevărați „eroi ai românismului” și se încorporează, astfel, să rămână fidel identității fiecăruia, dintr-un sentiment sublim al recunoștinței.

În final, a venit rândul celor doi editori să vorbească. Pe lângă mulțumirile de rigoare adresate familiei și prietenilor, Mihai-Octavian Groza a ținut să mulțumească, în mod special, coordonatorului său de doctorat, mentorului său, domnul profesor universitar doctor Nicolae Bocșan, care i-a încurajat să pornească acest demers și ulterior i-a sprijinit în corectarea materialelor și cu sfaturi atunci când s-au aflat în impas. Într-o notă distinctă, Mircea-Gheorghe Abrundan a anunțat agenda viitoare de cercetare (în arhivele de la Viena, acesta a descoperit o listă mult mai amplă a preoților deportați, ce urmează a fi analizată în viitor).

Cei doi editori, au reușit să restaureze imaginea lui Sebastian Stanca în literatură, au completat cercetarea acestuia și au făcut-o mai accesibilă cititorului de rând. Pentru această inițiativă, îi felicităm și așteptăm cu interes cercetările și activitățile viitoare, convinși fiind de contribuția semnificativă pe care aceștia

Gabriela Nisipeanu

pot să o aducă la literatura de specialitate. Le urăm succes în continuare și așteptăm ca lucrarea lor să apară în curricula Facultății de Istorie și Filosofie.